

Nr 139.

Av herr **Sandegård m. fl.**, *i anledning av kyrkomötets beslut rörande ny psalmbok.*

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag till psalmbok för svenska kyrkan samt på grund av detta förslag väckta motioner har kyrkomötet i underdånig skrivelse av den 4 december 1920 *dels* anmält, *att* kyrkomötet för sin del med vissa ändringar och tillägg antagit det år 1920 fullbordade, reviderade psalmboksförslaget, *dels ock* i underdånighet anhållit, att åt 1918 års psalmboksnämnd eller dess sekreterare uppdrages att slutredigera det sålunda godkända förslaget och att därvid taga vederbörlig hänsyn jämväl till de vid kyrkomötet uttalade önskemålen beträffande återställande till likhet med lydelsen i 1819 års psalmbok av vissa av de ställen i från denna psalmboks bibehållna psalmer, vilka i det reviderade förslaget varit föremål för ändring, samt *att* Kungl. Maj:t täcktes fastställa den av kyrkomötet antagna psalmboken i sålunda slutredigerat skick att från och med första söndagen i advent år 1922 få användas jämsidigt med 1819 års psalmbok ävensom vidtaga de åtgärder, som kunna finnas lämpliga till underlättande av sådant jämsides bruk av de båda psalmböckerna.

Den Wallinska psalmbokens mer än 50 år långa lidandes historia torde med detta kyrkomötes beslut ha hunnit till den punkt, där frågan om dess fortbestånd som en av vårt folks dyrbaraste och vackraste andliga klenoder skall slutgiltigt avgöras. Ända från 1868, således icke fullt 50 år efter dess stadfästade, har den varit föremålet för »sakkunniga och tjänliga personers» anmärkningsvärt trägna omsorg och outtröttliga reformnit, så mycket anmärkningsvärdare som något allmännare och djupare behov av en bättre psalmbok ve-

terligen under denna tid icke givit sig till känna bland Sveriges kyrkofolk och lekmannamenighet. 1883 års kyrkomötes till Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse om »en revision i enlighet med vad kyrkomötet 1868 anhållit» resulterade 1898 i ett förslag till reviderad psalmbok, som emellertid av sagda års kyrkomöte befanns påkalla ytterliga revision i enlighet med de vid kyrkomötena 1868 och 1883 angivna grundsatserna. 1903 års kyrkomöten hemställde hos Kungl. Maj:t om »ej mindre förslag till reviderad psalmbok enligt vid 1868 och 1883 års kyrkomöten angivna grundsatser än även förslag till ett tillägg till psalmboken, innehållande nya psalmer, som behandlade ämnen, vilka icke eller endast ofullständigt inginge i 1819 års psalmbok». Sedan 1908 års kyrkomöte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utarbetande och framläggande av »förslag till reviderad psalmbok för svenska kyrkan», uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 27 november 1908 åt biskopen J. A. Eklund, kyrkoherden A. F. Runstedt och redaktören E. N. Söderberg att »med varsamhet» verkställa en revision av svenska kyrkans psalmbok, som borde åsyfta »att ur psalmboken utgallra de psalmer, som obestriddligen måste anses matta och andefattliga och därför inom församlingarna föga användes, samt ersätta dessa psalmer med kraftigare och anderikare, valda ur den förefintliga psalmlitteraturen, med hänsyn tagen jämväl därtill, att ämnen, som nu antingen icke alls eller endast svagt vore företrädade i psalmboken, bleve behandlade. De kvarstående psalmerna, av vilka de mest använda, så vitt sig göra läte, borde bibehållas vid sin nuvarande nummerordning, borde i möjligaste mån lämnas oförändrade även beträffande ålderdomliga ord och uttryck, såvitt dessa vore karaktäristiska och för vår tid begripliga.» Efter på uppdrag fullgjord ytterligare omarbetning av detta 1911 fullbordade förslag till reviderad psalmbok överlämnade kommitterade den 12 oktober 1914 till Kungl. Maj:t ett av dem utarbetat »Förslag till psalmbok för svenska kyrkan,» vilket efter sedvanlig remiss till konsistorier och Svenska Akademien med dessas yttranden förelades 1915 års kyrkomöte. Kyrkomötet beslöt i anledning av detta förslag hemställa om ytterligare överarbetning därav, men därjämte — för att detsamma måtte kunna bli känt inom så vidsträckta kretsar som möjligt — att kommitterade »måtte lämnas uppdrag att efter förnyad granskning av nu föreliggande psalmboksförslag så snart som möjligt utgiva en ny upplaga av detsamma,» dels ock

»att Kungl. Maj:t täcktes utse några män, åt vilka gåves uppdraget att såsom rådgivande bistå psalmbokskommitterade vid den förnyade granskningen.» Kungl. Maj:t tillsatte på grund av denna hemställan den 23 december 1915 en nämnd bestående, utom av de tre förut sagda, av biskoparna A. G. L. Billing och E. F. Lönegren, skriftställaren Per Hallström och läroverksadjunkten K. G. E. Liedgren med uppdrag »att efter granskning av 1914 års psalmboksförslag utarbeta förslag till ny psalmbok för svenska kyrkan.» (I nämnden inträdde, sedan Hallström och Liedgren 1916 på egen begäran entledigats, docenten M. F. Bök). Den 12 juni 1917 var nämnden färdig med sitt »Förslag till psalmbok för svenska kyrkan», vilket, sedan vederbörliga yttranden infordrats och inkommit, framlades för 1918 års kyrkomöte, som därvid beslöt att »med uttalande, att det ansåge det framlagda förslaget böra i huvudsak godkännas» anhålla, »att Kungl. Maj:t täcktes bemyndiga psalmboksnämnden att med anledning av från skillda håll gjorda uttalanden underkasta förslaget slutgiltig granskning och däri göra de ändringar, som den kunde finna nödiga och lämpliga, och att snarast möjligt och i alla hänseelser i god tid före det kyrkomöte, som väntades skola hållas år 1920 utgiva det sålunda reviderade förslaget.» Vid föredragning den 31 januari 1919 av kyrkomötets omförmälda skrivelse ävensom av samma möte gjorda framställningar om revision av utarbetade förslag till ny koralbok och ny evangeliebok beslöt Kungl. Maj:t uppdraga dels åt ledamöterna i 1915 års psalmboksnämnd Billing, Eklund och Söderberg att med anledning av de över 1917 års psalmboksförslag avgivna yttrandena verkställa den förnyade granskning av nämnda förslag, som kunde befinnas erforderlig, dels ock åt en på tre avdelningar arbetande kommitté att ej mindre revidera förslagen till koralbok och evangeliebok, än även utarbeta ett tillägg till förutnämnda psalmbok, innefattande psalmer och andliga sånger rörande i 1819 års psalmbok icke eller endast ofullständigt ingående ämnen. Till ordförande i kommittén utsåg Kungl. Maj:t ärkebiskopen L. O. J. Söderblom samt till ledamöter i avdelningen för utarbetande av tillägg till psalmboken doktor Natanael Beskow, ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören Fabian Månsson och domprosten G. M. Pffannenstill. Den 29 juli 1919 överlämnade psalmboksnämnden efter fullgörande av sitt uppdrag »Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. Översedd och tillökad upplaga av 1819 års psalm-

bok.» Efter det Kungl. Maj:t på av nämnden gjord framställning den 31 december 1919 medgivit, att ifrågavarande psalmboksförslag finge tryckas, har detta tillställts samtliga konsistorier ävensom kyrkoherdarna i stiftet för vederbörande pastorats räkning. Sedan ärkebiskop Söderblom hos Kungl. Maj:t anmält, att av kommittén uppsatt manuskript föreläge till psalmboken jämte tilläggsförslag, samt Kungl. Maj:t den 5 december 1919 lämnat tillstånd till tryckning av detta manuskript överlämnades av honom med skrivelse av den 23 september 1920 i tryck »Den svenska Psalmboken. Av Konungen gillad och stadfäst år 1819. Jämte förslag till tillägg.» I skrivelsen meddelades därjämte, att 1919 års psalmbok blivit vederbörligen genomsedd. Över förslaget har svenska akademien den 14 oktober 1920 avgivit utlåtande och därvid överlämnat av tre ledamöter i ärendet avgivna särskilda yttranden.

Psalmboksfrågan är således gammal — i kyrkomötet. Men Wallins psalmbok är icke gammal, än mindre utlevad. Erik Axel Karlfeldt faller därom i sitt yttrande över 1914 års revisionsförslag dessa ord: »Med vördnad betraktar jag i denna stund den nötta boken, som ligger framför mig, boken med de vikta bladen, vikta till åminnelse, av andra händer än mina. Ännu har den icke talat ut och sjungit ut».

Intet är att invända mot en berättigad önskan att med vår psalmbok efter hand införliva tillskott av värdefulla psalmer från äldre och nyare tider. Tanken på ett särskilt *tillägg* till 1819 års psalmbok har icke heller saknat varma och kompetenta förespråkare. Ur svenska akademiens yttrande angående det reviderade psalmboksförslaget (25 oktober 1917) må anföras: Akademien finner det föreliggande förslaget äga bestämda företräden framför 1914 års förslag, dels därigenom, att vid revisionen av de äldre psalmerna den hävdvunna formuleringen vunnit större beaktande, dels därigenom att ett antal av de svagare nytillkomna psalmerna i det föregående förslaget nu utelämnats. Om de 115 psalmer, som nämnden anbefallt till införande i den officiella psalmboken, torde emellertid fortfarande få gälla, att de endast helt undantagsvis i halt och hållning gå upp mot de bättre av de äldre, och att de ofta icke synas ägnade att genom sitt andliga och poetiska värde ersätta de uteslutna, som framför dem även äga traditionens helgd. — — — vill Akademien förorda, att 1819 års psalmbok tillsvidare bibehålles i oförändrat

skick men förses med ett tillägg, innehållande ett urval av de senast föreslagna psalmerna, varvid en del för kärnfullhet eller innerlighet utmärkta psalmer från kyrkans tidigare skeden främst borde ifrågakomma. Kanske kunde även några av de »andliga sångerna» inordnas i detta tillägg. Genom en sådan sammanställning *skulle en välbehörlig ytterligare betänketid vinnas, innan man skrider till vad som inom nämnden kallats ett sönderbrytande av den nu gällande psalmboken, som ännu omfattas med tillgivenhet av vårt folk,* och som, utdanad under ledning av ett stort poetiskt snille, svårigen kan kallas föråldrad ur den litterära synpunkten, vilken ju för Akademien vid dess avgivande av yttrande är den närmast framträdande. Därjämte skulle den ökning av psalmförrådet, som påyrkats för tillgodoseende av nyare kyrkliga behov, kunna erhållas, utan att den så viktiga nummerordningen brytes.

De huvudsakliga skäl, som anförts för en revidering av 1819 års psalmbok, synas vara dels förefintligheten därinom av en del psalmer, som betecknats som dött gods, matta, andefattiga och föga använda, dels saknaden av sådana, som beröra ämnen, vilka antingen icke alls eller endast svagt äro där företrädade, varjämte en allt märkbarare känslighet för den utomkyrkliga pietistiska fromheten otvivelaktigt är att konstatera. Man antecknar härvid, i vilken grad känslan saknas för nödvändig hänsyn till de vida kretsar av vårt folk, angående vilka Karlfeldts ord gäller: »Med en misstro, som egentligen borde glädja kyrkans målsmän, betraktar också allmänheten på förhand varje försök att röra vid psalmboken, den förråds-kammare, ur vilken trogna och otrogna alltjämt hämta ärvda skatter.» I fråga om »det döda godset» har väl ett malplacerat renlärighetsnit icke haft allt att säga. Men tillfredsställelsen från högortodoxt håll med revisionsförslaget talar sitt språk: »Att förslaget ur 1819 års psalmbok icke upptagit ett betydande antal psalmer, som i formellt avseende visserligen äro till det mesta oklanderliga, stundom till och med av en framstående skönhet, men som äga ett mer eller mindre torftigt eller urvattnat innehåll, det är att betrakta som en av dess största förtjänster — — —. Ifrågasätts kan, om icke uteslutningarna bort utsträckas ännu längre. Ty en hel del psalmer från 1819 har fått följa med, om vilka det måste sägas, att de icke tala ett klart trostungomål, att de icke kunna tillfredsställa ett djupare religiöst behov, att de innehålla uttryck,

som äro ägnade att giva stöd åt en blott esteticerande religiositet eller åt en benägenhet för gärningsrättfärdighet.» (Biskop Rodhes uttalande om revisionsförslaget.)

Om värdet och vikten av att i psalmboken tillgodose alla möjliga ämnen och omständigheter har Heidenstam ett ord: »Dessutom minskar det psalmernas värde, om psalmboken växer i omfång med särskilda stycken för missionen och olika religiösa verksamhetsfält, ty det är lättare för ett folk att känna sig förtroget med ett fåtal sånger och behålla dem i minnet. Det förhåller sig med en god psalm liksom med en god bön, att den genom sitt djup och sin allmängiltighet äger samma tillämplighet under de mest olika omständigheter.» Vad angår kvaliteten av det av psalmboksnämnden utförda revisionsarbetet kan det vara påkallat att ännu en gång citera Karlfeldt: »Det nya man här vill giva måste vara bättre än det förkastade gamla. Det lönar sig ej ens att byta lika mot lika. Ty man har här att kämpa mot en tradition av mer än vanlig innebörd — — —. I stort sett skulle jag om rätt många av ändringarna vilja säga, att det vardagligt korrekta fått göra sig gällande på bekostnad av anda och flykt. Men är detta psalmens mening? Psalm är högtid, och psalm bör väl om något vara stämningspoesi.» Frågan om vår gamla psalmboks vara eller icke vara rör icke endast en liten klick kyrkomän inom eller utom kyrkomötet. Den är en hela folkets angelägenhet. Redan ur denna synpunkt vore ett stadfästade av kyrkomötets beslut beklagligt. Ett stadfästade därav skulle för övrigt innebära — genom tillkomsten av tvenne till jämsides bruk officiellt antagna och gillade psalmböcker — en praktisk oformlighet, vars konsekvenser böra ligga i öppen dag. Det skulle innebära, att den Wallinska psalmboken påtrycktes en officiell sekundastämpel, som vid betraktande av det reviderade förslagets mycket blygsamma förtjänster, måste sägas vara synnerligen ogrundad. Det skulle i realiteten innebära dödsdomen över en psalmbok, som — för att tala med en kyrkomötesmotionär — näst bibeln ännu är den mest levande av kyrkans böcker. Då slutligen för att citera samma motionär »en ny psalmbok, avsedd att ersätta ett verk av den nuvarandes höga valör, synes böra godtagas endast under den förutsättning, att så stark tillgång på kristligt och litterärt fullödiga nya psalmer — original, bearbetningar eller översättningar — finnes, att det tillgängliga nya med egen kraft liksom av sig själv sköljer

bort det svaga och underlägsna och på detta sätt en ny klassisk bok uppstår, i besittning av den auktoritet en kyrkans bok bör äga,» och denna förutsättning ännu icke är för handen, torde en välbehörlig ytterligare betänketid vara att föredraga, innan man går till det »sönderbrytande av den nu gällande psalmboken», ett stadfästade av kyrkomötets beslut utan tvivel skulle ha till följd.

På grund härav hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes *icke* bifalla kyrkomötets i underdånig skrivelse av den 4 december 1920 gjorda hemställan om fastställelse till jämsides bruk med 1819 års psalmbok från 1 söndagen i advent 1922 av det av kyrkomötet sagda dag med vissa ändringar antagna reviderade psalmboksförslag.

Stockholm den 21 januari 1921.

Karl Sandegård.

O. A. Bruhn.

N. S. Norling.

Ernst Klefbeck.
